

Ιστορία χωρίς όνομα – Το κρυφό πάθος της Πηνελόπης Δέλτα

Ο Στέφανος Δάνδολος έγραψε μια ιστορία για την Ιστορία και κέρδισε το βραβείο καλύτερου ελληνικού μυθιστορήματος των Βιβλιοπωλείων Public

Στέφανος Τσιτσόπουλος

Ένα μυθιστόρημα που σαρώνει. Στα ευπώλητα των βιβλιοπωλείων, στην ψηφοφορία των αναγνωστών της Α.Υ. ως καλύτερο βιβλίο της χρονιάς και πριν λίγες μέρες στα [Βραβεία Βιβλίου Public 2018 όπου διακρίθηκε στην κατηγορία Ελληνικό Μυθιστόρημα](#). Ο συγγραφέας και «δικός μας» Στέφανος Δάνδολος, τον οποίο μπορείτε να απολαμβάνετε κάθε απόγευμα από Δευτέρα έως Παρασκευή, 16.00 - 18.00 στο Athens Voice Radio 102,5, μας μίλησε, όταν πρωτοκυκλοφόρησε το «Ιστορία χωρίς όνομα-Το κρυφό πάθος της Πηνελόπης Δέλτα», για τα «φανερά» του συγγραφικά πάθη: Ιστορία, έρωτας, αγάπη και πόλεμος.

Γιατί αυτούς; Πώς αποφάσισες και κατέληξες να μυθιστοριογραφήσεις την τραγική ιστορία της Πηνελόπης Δέλτα και του Ίωνα Δραγούμη; Και τι ήταν αυτό που σε τράβηξε στα δυο πρόσωπα του δράματος; Το απέλπιδο του έρωτά τους ή το εθνικό τους μέγεθος;

Θα έλεγα το απέλπιδο του έρωτά τους σε αντιδιαστολή με το εθνικό τους μέγεθος. Είναι εκπληκτικό το πόση τραγωδία μπορούν να κρύβουν τόσο δοξασμένες ζωές. Και κακά τα ψέματα, τέτοιο σκοτάδι είναι βούτυρο στο ψωμί για κάθε μυθιστοριογράφο που γοητεύεται από τις ανθρώπινες αντιφάσεις. Από τη μία ο θρίαμβος που όλοι γνωρίζουμε, από την άλλη οι πληγές που δεν φαίνονται, οι διαψεύσεις, το φορτίο της θλίψης. Τώρα, γιατί αυτούς; Πάντα ήθελα να βυθιστώ στο παράδοξο που μου εξέπεμπε η ζωή της Πηνελόπης Δέλτα. Από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου να γράφει βιβλία. Με κέντριζε η μαυροφορεσιά της σε συνδυασμό με το φως των κειμένων της. Το ότι στο πρόσωπό της έβλεπα θάνατο, ενώ στις λέξεις της έβλεπα ζωή.

Διαλέγεις απανωτά φλασμπάκ αντί για γραμμική αφήγηση. Η Βιέννη του 1908 και η Αθήνα του 1941 έρχονται, φεύγουν και επιστρέφουν. Στο ενδιάμεσο, η Μικρασιατική Καταστροφή, το Μακεδονικό ζήτημα, αλήθεια, δεν φοβήθηκες μήπως χαωθείς κι εσύ, μα και ο αναγνώστης σου;

Στην πραγματικότητα είναι πολύ εύκολο βιβλίο. Έχεις ένα κεφάλαιο που εκτυλίσσεται το 1908 και ένα κεφάλαιο που εκτυλίσσεται το 1941. Και έτσι πάει ως το τέλος. Η αφήγηση μπορεί να μην είναι γραμμική στο σύνολο του έργου, αλλά είναι γραμμική όσον αφορά την κάθε ιστορία ξεχωριστά. Επίσης και οι δύο ιστορίες καταλήγουν με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε στο τέλος η μία να συμπληρώνει την άλλη. Αν δεις τα σημειωματάριά μου, θα καταλάβεις ότι το βιβλίο δομήθηκε περίπου σαν χορογραφία. Ο ρυθμός ήταν το παν, από την πρώτη σελίδα μέχρι την τελευταία.

Πόσο καιρό σου πήρε η έρευνα-φωτισμός των εποχών ως προς το ιστορικό πλαίσιο και πόσο χρόνο μετά εντρύφησες στην ιστορία αυτού του καταδικασμένου έρωτα; Κι αλήθεια, θεωρείς πως ο αγάλινωτος ρομαντισμός της Δέλτα θα ήταν ίδιος, αν δεν ζούσε σε εκείνους τους παραγμένους καιρούς, μα σε άλλους, όπως ο παρών: το κοινωνικό πλαίσιο αλλά και τα ήθη έχουν προχωρήσει.

Ξέρεις, έγινε το εξής: από το 2010, που άρχισα να δουλεύω τη «Χορεύτρια του Διαβόλου», έπεφτα συνεχώς πάνω στη Δέλτα. Το ίδιο συνέβη και με το «Όταν θα δεις τη θάλασσα». Επειδή τα δύο αυτά μυθιστορήματα καλύπτουν την περίοδο 1880-1945, η έρευνα με φιλοδωρούσε διαρκώς με στοιχεία γύρω από τη ζωή της, και ό,τι έβρισκα το έβαζα στην άκρη. Οπότε το ιστορικό πλαίσιο υπήρχε από νωρίς, όπως υπήρχαν και πολλά γεγονότα που αργότερα βρήκαν θέση στο «Ιστορία χωρίς όνομα». Όμως καταλυτικό ρόλο έπαιζαν τα δημοσιευμένα ημερολόγιά της, που άρχισα να τα διαβάζω ενόσω ακόμα έγραφα το «Όταν θα δεις τη θάλασσα». Εκεί μόνο μπόρεσα να συλλάβω το μέγεθος αυτού του αγάλινωτου ρομαντισμού, όπως τον είπες. Δεν ξέρω αν αυτός ο ρομαντισμός θα ήταν ίδιος αν ζούσε στην εποχή μας, διότι εκπορευόταν και από μια αίσθηση στέρησης που οφειλόταν στον περίγυρο της εποχής της. Πιστεύω όμως ότι θα ήταν μια εξίσου εύθραυστη ύπαρξη και σήμερα, επειδή επρόκειτο για ένα βαθύτατα εγκεφαλικό πλάσμα που τα βίωνε όλα με υπερβολική ένταση, δίχως ιδιαίτερους μηχανισμούς άμυνας.

ΣΧΕΤΙΚΑ

Τι θα έκανες, αν ήσουν ο σύζυγος της Δέλτα; Πόσο θα τη διευκόλυνες ή θα την παίδευες; Ξέρεις, διαβάζοντας το βιβλίο σου, σκεφτόμουν πως κι αυτός από μόνος του θα μπορούσε να είναι υλικό για ένα άλλο βιβλίο!

Φυσικά και θα μπορούσε. Ο Στέφανος Δέλτα ήταν μια συγκλονιστική μορφή, ένας άντρας βαθύτατα τραγικός τον καιρό του ειδυλλίου της με τον Δραγούμη. Τον θαύμασα για την αξιοπρέπεια με την οποία πάλεψε να κρατήσει το σπίτι του ζωντανό, και φυσικά για την αφοσίωση που της έδειξε τα μετέπειτα χρόνια. Θα είχα εγώ την ίδια υπομονή; Δεν ξέρω. Ίσως θα την διευκόλυνα να φύγει. Από αγάπη, θα ήθελα να είναι ευτυχισμένη και θα την άφηνα να ακολουθήσει τον δρόμο της ανώδυνα.

Σκέφτεσαι καμιά φορά πως ζούμε σε άχαρες εποχές, που δεν ευνοούν ούτε τα μεγάλα πάθη, ούτε τις μεγάλες αποφάσεις; Η Δέλτα κι ο Δραγούμης στροβιλίστηκαν στη δίνη της Ιστορίας, οι ταραγμένοι καιροί επέτειναν ίσως την ένταση και του προσωπικού τους τάραχου, έζησαν όμως μια ζωή γεμάτη ίλιγγο και ανομολόγητες συγκινήσεις. Εμείς;

Εμείς, Στέφανε, είμαστε εγκλωβισμένοι δυστυχώς στην ταχύτητα που διέπει την εποχή μας και απλώς παλεύουμε να ξορκίσουμε αυτό το άχαρο. Χθες ήταν 1996, αύριο θα είναι 2022. Έχουμε όμως τις μικρές χαρές. Έχουμε τα παιδιά μας, έχουμε την υγεία μας, έχουμε τα κείμενά μας και τις μουσικές μας, και τουλάχιστον δεν σταματάμε να ονειρευόμαστε. Δεν είναι και λίγο...

Λένε πως μετά την περιδίηση στο μεταμοντέρνο και τις λογής εξτραβαγκάντζες, στη λογοτεχνία επιστρέφει πάλι η κλασική αφήγηση. Το μυθιστόρημα δείχνει να ξαναγυρνά σε παλαιότερες φόρμες. Το βλέπεις να συμβαίνει; Κι αν ναι, γιατί; Είναι κάτι που το ζητούν οι αναγνώστες πρώτα από όλα;

Οι εξτραβαγκάντζες είναι πάντα γοητευτικές, είτε πρόκειται για τον Πίντσον της δεκαετίας του '70, είτε για τον Γουίλιαμ Βόλμαν του σήμερα. Όμως τίποτα δεν συγκρίνεται με την κλασική αφήγηση, κατά τη γνώμη μου. Για παράδειγμα, ξαναδιάβαζα πρόσφατα τα «Ανατολικά της Εδέμ» και έκπληκτος συνειδητοποιούσα με πόση απλότητα ο Στάινμπεκ μπορούσε μέσα σε μία σελίδα να αποδομήσει κάτι για το οποίο ένας άκρατος βιρτουόζος τύπου Ντέιβιντ Φόστερ Γουάλας θα χρειαζόταν ολόκληρα

κεφάλαια. Ναι, το μυθιστόρημα επιστρέφει στη φόρμα των μεγάλων κλασικών, γιατί στις μέρες μας είναι ίσως μεγαλύτερη ανάγκη να αποδράσεις και να ταξιδέψεις μέσα σε ένα πυκνό, άρτια συγκροτημένο κείμενο, από το να περιπλανιέσαι μέσα σε γοητευτικούς λαβύρινθους. Και μεταξύ μας, χίλιες φορές προτιμώ την Ντάνα Ταρτ και τον Τζόναθαν Φράνζεν από τον Ντέιβιντ Φόστερ Γουάλας.

Το μυθιστόρημα «Ιστορία χωρίς όνομα – Το κρυφό πάθος της Πηνελόπης Δέλτα» του Στέφανου Δάνδολου κυκλοφορεί εκδόσεις Ψυχογιός.